

Nr 340.

Av herr **Carlsson, Olof, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilförsvarslag, m. m.

Till det av 1943 års civilförsvarsutredning framlagda förslaget till civilförsvarslag ha städernas myndigheter i stort sett ställt sig välvilliga eller i varje fall givit detta förslag ett bestämt företräde framför det tidigare av hemortsförsvarsrättssakkunniga avgivna. På några särdeles viktiga punkter ha emellertid från ett antal städer såväl som från Svenska stadsförbundets styrelse framförts mycket bestämda invändningar. I en del fall ha dessa dock lämnats utan allt avseende i den nu föreliggande propositionen i ämnet (nr 268).

En av huvudpunkterna gäller fastställandet av *organisationsplanerna*. På innehållet i dessa för kostnaderna avgörande planer skulle kommunerna sakna annat inflytande än rådgivarens. Icke ens »samrådet» skulle garanteras i själva lagen. Det uttalas endast i propositionen, att tillfälle bör beredas kommunernas beslutande organ att vid organisationsplanernas första uppgörande och sedermera, »när det utan olägenheter kan ske», få yttra sig över förslag till planer eller ändringar i dessa (sid. 236). En föreskrift av denna föga förpliktande natur skulle införas i tillämpningskungörelsen.

Såsom från olika håll framhållits, måste det föreslagna sättet för organisationsplanens fastställande anses innebära ett nytt och omotiverat intrång i den kommunala självstyrelsen. Beträffande ordnings- och brandväsen äger kommunen först pröva och besluta i frågor av såväl organisatorisk som ekonomisk art. Isista hand äger visserligen vederbörande länsstyrelse övervaka att kommunerna tillgodose berättigade allmänna intressen och kan i motsatt fall framtvinga, att nödiga åtgärder från kommunens sida vidtagas för att en tillräckligt hög standard såväl å polis- som brandväsen upprätthålles. Men det har i dessa fall *icke* ansetts påkallat att frångå kommunen rätten att fritt pröva behovet och organisationsformerna. Principiellt föreslås också samma ordning i det föreliggande förslaget till brandlag. — Både ordnings- och brandväsen äro viktiga grenar av civilförsvaret. — Då föredragande statsråd framhåller, att organisationsplanerna äro av stor betydelse för civilförsvaret såväl ur ekonomisk som ur personalrekryteringssynpunkt, är detta i och för sig ingen bärande motivering för att härvidlag skjuta undan den kommunala be-

slutanderätten. Önskvärdheten av en statlig garanti för organisationens effektivitet kan säkerligen även på detta område vinnas utan fränkoppling av den kommunala självstyrelsen.

Civiltförsvarsutredningen har starkt betonat vikten av att väcka och behålla kommunernas intresse för civiltförsvaret. Nu berörda stadgande i förslaget till civiltförsvarslag kan svårligen verka i denna riktning och detta så mycket mindre som det nuvarande luftskyddet uppbyggts i samverkan mellan staten och respektive kommuner.

En fråga, som under de förberedande utredningarna i detta ärende varit föremål för mycket övertvägande, har varit *fördelningen av kostnaderna mellan staten och kommunerna*. Gentemot hemortsförsvarsutredningens förslag på denna punkt gjordes många invändningar, framför allt den, att ur förslaget icke kunde fullt klart utläsas, vilka kostnader, som skulle falla på kommunerna. Civiltförsvarsutredningen sökte också vinna större klarhet. Att den sistnämnda utredningen bättre lyckats därmed än den tidigare vitsordades från kommunalt håll, men det har också gjorts gällande, att ytterligare klarhet därvidlag borde kunna utvinnas. Statsrådet uttalar nu emellertid (sid. 193), att »fullständig otvetydighet i fråga om bestämmelsens innebörd knappast torde vara möjlig att ernå». Det måste vara svårt att bedöma om i visst fall en åtgärd är av social natur eller om i annat fall en kostnad är att hänföra till civiltförsvarets administration. Statsrådet förmodar, att en fast praxis tämligen snart kommer att utbildas och att tolkningssvårigheter komma att uppstå endast under ett tämligen kort övergångsskede. Vad man från kommunalt håll önskar undvika är givetvis just att först efter lagstiftningens tillkomst få besked om kommunens utsikter till statsbidrag för vissa utgifter och kanske först efter av praxis betingade ändringar i lagen få fastslaget en ur kommunal synpunkt tillfredsställande tolkning. Det synes önskvärt, att uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna *redan från början* till ett fullt klarläggande av gränslinjen mellan vad staten skall svara för och vad kommunerna få bära.

I förslaget till övergångsbestämmelser punkt 6 stadgas, att statsbidragsbestämmelserna endast undantagsvis skola äga tillämpning för *tidigare* av kommunerna anskaffat materiel, utrustning eller annan egendom för civiltförsvarsändamål. Konungens medgivande skall då förutsättas i varje särskilt fall. Det heter emellertid (sid. 194), att detta bemyndigande icke bör ge anledning till övervältring på statsverket av utgifter, »som ligga flera år tillbaka i tiden». I vissa fall torde de kostnader, som en stad redan och kanske under en relativt lång period iklätt sig för åtgärder av olika slag, som nu komma det färdiga, utbyggda civiltförsvaret till godo, vara mycket betydande. Det föreligger säkerligen goda skäl för att bemyndigandet icke kommer till en alltför snäv användning.

Som ett särskilt motiv för att kommunerna, när det gäller statsbidragsreglerna, icke ställas i en allt för oförmånlig ställning kan — utöver den omständigheten att det här gäller utgifter för försvaret, som tidigare helt ansetts vara en statlig uppgift — också åberopas den omständigheten, att i propositionen på kommunerna lagts uppgifter, som enligt civilförsvars-sakkunnigas förslag icke skulle åvila dem. Utgifterna för källarmursgenombrott ha flyttats över från fastighetsägarna till kommunerna i vad gäller redan befintliga fastigheter. Över denna utökning av de kommunala åliggandena ha kommunerna icke varit i tillfälle att yttra sig. Någon utredning om de kostnader, som för detta ändamål kunna komma att drabba städerna, föreligger därför icke. Men givetvis måste de, även med förutsatt statsbidrag, bli betydande för större samhällen. — För Stockholms stads del räknar man preliminärt med cirka 6 000 olika sådana fall för en kostnad av drygt 5 milj. kronor. — Önskvärt vore att under ärendets fortsatta behandling kostnadsuppgifter mera allmänt kunde inhämtas. En så betydande utökning av kommunernas kostnadsandel måste omläggningen av ansvaret för källarmursgenombrotten under alla förhållanden komma att utgöra, att de motivera en ytterligare uppmärksamhet åt frågan om kostnadsfördelningen i sin helhet mellan stat och kommun.

Till ytterligare belysning av hithörande spörsmål biläggas här yttranden från stadskollegiet i Stockholm samt från Svenska stadsförbundets styrelse.¹

Vi tillåta oss hemställa,

att vid behandlingen av Kungl Maj:ts proposition nr 268 till årets riksdag med förslag till civilförsvarslag här ovan berörda synpunkter måtte tagas under övervägande.

Stockholm den 30 maj 1944.

Olof Carlsson.

Fredrik Ström.

Emil Petersson.

Gustaf Velandér.

A. Gillström.

Erik Arrhén.

Ragn. Bergh.

G. W. Källman.

¹ Yttrandena överlämnade till andra särskilda utskottet.